

Întrebarea dureros-retorică de la urmă parcă prevestește tragedia ce urmează a se consuma în ziua vestită de revărsatul zorilor.

Fugarul este de asemenea un poem de inspirație folclorică. Dar de data asta modelul e caucazian. Fanatismul războinicilor munteni e explorat romantic, pentru a se respinge orice soluție de împăciuire cu realitatea nedemnă. După o bătălie crâncenă, în care cad tatăl și frații săi mai mari, Garun fuge; își leapădă armele și fuge acasă. Aici însă îl resping, rînd pe rînd, prietenul, iubita, propria-i mamă. Tînărul se sinucide în cele din urmă lîngă pragul casei natale, dar nimeni nu vrea să se atingă de trupul unui laș, doar cîinii îi ling sîngele. Respins și de profet, duhul fugarului e condamnat să vagabondeze veșnic, bătînd zadarnic la ușile dreptcredincioșilor. Subintitulat « legendă munteană », poemul exprimă exact și patetic răzvrătirea năvalnică a lui Lermontov.

Trei palmieri e o « legendă orientală », răspunzînd tematic la ecurile tîrzii ale ideii rousseauiste cu privire la rolul stricător al civilizației. Undeva în « pustiu Arabiei » trei mîndri palmieri adăpostesc un izvor rece. Sînt însă nemulțumiți de destinul lor, pentru că pînă acum au fost ocoliți de oameni:

La ce ne-am născut să ne pierdem aici?
Căci fără de rost înflorind în deșerturi
Cu arșița-n luptă, cu vîforu-n certuri,
Noi n-am bucurat nici un ochi pe pămînt.
Nu-i drept, o părinte, blestemul tău sfînt !

Și ruga le este ascultată. În preajma minusculei oaze apare o caravană. Ivirea oamenilor aduce mișcare, contrastînd cu imobilitatea milenară a naturii, cămilele înaintează « ca bărcile-n mare... unduind » și stîrnind nisipul, fetele cu ochi negri se uită pe furis de după perdelele corturilor, tineri arabi călăresc nebunatec « zvîrlind e-un chiot sulița-n vînt și din zbor o prinzînd » ș.a.m.d. Mișcarea sugerează bucurie și satisfacție — nimic nu-i mai antrenant în pustiu decît apa. Dar o dată potolindu-și setea, umplîndu-și ulcioarele, oamenii epocii (prizonieri ai egoismului total) nu se mai gîndesc și la alții. Palmierii sînt tăiați cu securile, ca să ofere călătorilor căldura unui foc efemer. Dis-de-dimineață caravana se îndepărtează, lăsînd în urmă-i doar cenușa. Tabloul dezastrului pe care-l pricinuieste naturii civilizația e dezolant și lugubru:

Și-acum totul mort și sălbatec e-n jur.
Nu tăinuie frunze cu-al apei murmur,
În darn pentru umbră ea roagă profetul.
Doar tristul nisip o astupă cu-n cetul
Și uliul moțat, mizantropul sever,
Deasupra-i își sfîșie prada sub cer.

(În românește de Aurel Rău)

Generozitatea naturii în contrast cu nepăsarea cinică a omului interesat ilustrează pregnant adeziunea poetului la ideile romantismului.

Contopirea cu natura ca singura condiție care asigură omului deplina libertate este tema principală și în poemul *Mîiri*, unul din puținele ce au fost tipărite încă în timpul vieții lui Lermontov și care a avut parte să se bucure de aprecierile elogioase ale lui Bielinski. Natura darnică e aici cea caucaziană, Caucazul fiind ținutul în care Lermontov și-a plasat conflictele preferate. Împrejurarea ne pare a fi semnificativă. Caucazul a inspirat pe mulți poeți ruși, între alții și pe Pușkin. Însă pentru primul mare poet național rus, Caucazul e doar una din sursele posibile de inspirație, pe cînd pentru Lermontov e ambianța însăși a poeziei. Ținutul piscurilor înzăpezite dintre Marea Caspică